

**THỰC TRẠNG KHẢ NĂNG KHÁI QUÁT HÓA
CỦA TRẺ MẪU GIÁO LỚN (5-6 TUỔI)
TRONG HOẠT ĐỘNG LÀM QUEN VỚI TOÁN
Ở TRƯỜNG MẦM NON AN BÌNH,
THÀNH PHỐ BIÊN HÒA, TỈNH ĐỒNG NAI**

ĐỖ THỊ MINH NGUYỆT*

TÓM TẮT

Bài báo trình bày kết quả khảo sát thực trạng khả năng khái quát hóa (KQH) của trẻ mẫu giáo lớn (MGL) (5-6 tuổi) trong hoạt động làm quen với Toán (LQVT) ở Trường Mầm non An Bình, thành phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai, gồm những nội dung sau: thực trạng mức độ KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động làm quen với Toán, nguyên nhân của thực trạng và một số kiến nghị. Kết quả khảo sát cho thấy khả năng KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) còn thấp.

Từ khóa: khả năng khái quát hóa, hoạt động làm quen với Toán, trẻ mẫu giáo lớn (5-6 tuổi).

ABSTRACT

The reality of the generalization ability of preschool children (5-6 year-old) in activities to familiarize themselves with mathematics in An Binh kindergarten, Bien Hoa City, Dong Nai province

The report presents some survey results on the reality of the generalization ability of preschool children (5-6 year-old) in activities to familiarize themselves with mathematics in An Binh Kindergarten, Bien Hoa city, Dong Nai province. The contents of the report include the reality of the generalization level of preschool children (5-6 year-old) in activities to familiarize themselves with mathematics, the causes and some suggestions to enhance this ability in preschool children. The results show that the generalization ability of preschool children (5-6 year-old) is still low.

Keywords: reality, generalization, generalization ability, activities to familiarize themselves with mathematics, preschool children (5-6 year-old).

1. Đặt vấn đề

Phát triển khả năng KQH cho trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT là một trong các nhiệm vụ quan trọng nhằm chuẩn bị tốt về mặt trí tuệ cho trẻ vào học lớp 1. Thực tiễn hiện nay, việc phát triển khả năng KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi)

trong hoạt động LQVT tại nhiều trường mầm non (MN) ở thành phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai còn nhiều bất cập, vì vậy cần có những nghiên cứu về thực trạng khả năng KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT để có những biện pháp phù hợp nhằm phát triển trí tuệ cho

* ThS, Trường Đại học Đồng Nai

trẻ. Trong nghiên cứu này, chúng tôi chỉ khảo sát thực trạng khả năng KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) ở Trường Mầm non An Bình, thành phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai.

Khái quát hóa là thao tác trí tuệ mà người ta dùng nó để hợp nhất nhiều đối tượng khác nhau thành một nhóm hay một loại dựa trên cơ sở chúng có thuộc tính chung giống nhau.

Khả năng khái quát hóa là tiềm năng của cá nhân giúp cho người đó biết dùng hành động trí óc để hợp nhất nhiều đối tượng khác nhau thành một nhóm hay một loại dựa trên cơ sở chúng có những thuộc tính chung giống nhau.

Khả năng KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT là *tiềm năng của cá nhân mỗi trẻ giúp cho trẻ đó thực hiện thành công hành động hợp nhất nhiều đối tượng khác nhau thành một nhóm hay một loại dựa trên dấu hiệu chung nào đó ở mức độ khác nhau.*

2. Thực trạng khả năng KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động làm quen với Toán ở Trường Mầm non An Bình, thành phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai

2.1. Khách thể khảo sát, tiêu chí đánh giá, công cụ đánh giá

- **Khách thể khảo sát:** 120 trẻ MGL (5-6 tuổi) ở Trường Mầm non An Bình, thành phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai.

Để đánh giá thực trạng khả năng KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) ở Trường MN An Bình, thành phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai, chúng tôi dựa trên các tiêu chí sau:

- **Tiêu chí đánh giá khả năng KQH**

của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT

- *Tiêu chí 1.* Trẻ đã thực hiện được hành động phân nhóm, phân loại dựa theo dấu hiệu chung giống nhau nào đó hay chưa?

- *Tiêu chí 2.* Trẻ thực hiện được hành động phân nhóm, phân loại dựa theo dấu hiệu chung nào đó và giải thích hành động phân nhóm, phân loại đó.

- *Tiêu chí 3.*- Trẻ thực hiện được hành động phân nhóm sự vật theo dấu hiệu chung giống nhau, giải thích được hành động phân nhóm, phân loại của mình và dùng được từ khái quát để gọi tên nhóm.

Dựa vào các tiêu chí này, chúng tôi đánh giá thực trạng khả năng KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT theo 4 mức độ sau:

- **Các mức độ của khả năng KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT**

- *Mức độ 1* (Mức độ yếu): Trẻ chưa thực hiện hành động phân nhóm các sự vật theo dấu hiệu chung nào đó, chưa biết giải thích hành động phân nhóm của mình, chưa biết dùng từ khái quát để gọi tên chung cho nhóm.

- *Mức độ 2* (Mức độ trung bình): Trẻ biết thực hiện hành động phân nhóm các sự vật theo dấu hiệu chung nào đó nhưng chưa giải thích được hành động phân nhóm, phân loại của mình, chưa biết sử dụng đúng từ khái quát để gọi tên chung cho nhóm.

- *Mức độ 3* (Mức độ khá): Trẻ thực hiện được hành động phân nhóm, phân loại theo dấu hiệu chung nào đó, giải

thích được hành động phân nhóm các sự vật của mình, nhưng chưa biết sử dụng đúng từ khái quát để gọi tên chung cho nhóm.

- *Mức độ 4* (Mức độ tốt): Trẻ thực hiện được hành động phân nhóm, phân loại sự vật theo dấu hiệu chung nào đó, giải thích được hành động phân nhóm, phân loại của mình, biết sử dụng từ mang tính khái quát để đặt tên chung cho nhóm.

• **Công cụ đánh giá:** Chúng tôi thiết kế hệ thống 6 bài tập đo nghiệm làm công cụ đánh giá, 6 bài này được chia thành 2 nhóm:

Nhóm 1 (gồm: bài 1, bài 2, bài 3): Những bài đo nghiệm yêu cầu KQH theo dấu hiệu bên ngoài. Mỗi bài có 3 câu hỏi nhỏ, cách tính điểm cho từng câu như sau: Câu 1 (1 điểm), câu 2 (3 điểm), câu 3 (4 điểm). Tổng điểm cho mỗi bài tập là 8 điểm, tổng số điểm 3 bài ở nhóm 1 là

24 điểm. Chúng tôi chia các mức như sau: Mức 1 (từ 0 – 6 điểm), mức 2 (từ 7 – 12 điểm), mức 3 (từ 13 – 18 điểm), mức 4 (từ 19 – 24 điểm).

Nhóm 2 (gồm: bài 4, bài 5, bài 6): Những bài đo nghiệm yêu cầu KQH theo dấu hiệu bên trong, bản chất hơn. Mỗi bài tập có 3 câu hỏi nhỏ, câu 1 (2 điểm), câu 2 (6 điểm), câu 3 (8 điểm). Tổng điểm cho mỗi bài tập là 16 điểm, tổng số điểm ở 3 bài nhóm 2 là 48 điểm. Lấy tổng điểm chia cho 4 mức, sẽ được điểm cho từng mức.

Như vậy, tổng số điểm ở 2 nhóm (6 bài đo nghiệm) là 72 điểm. Lấy tổng điểm này chia cho 4 mức, chúng tôi có được khoảng điểm cho từng mức tính trên 6 bài tập đo.

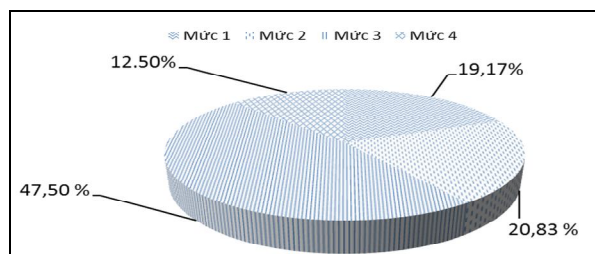
2.2. Kết quả khảo sát

2.2.1. Thực trạng mức độ KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT theo các bài đo nghiệm ở nhóm 1 (bài 1, bài 2, bài 3) (xem bảng 1 và biểu đồ 1)

Bảng 1. Mức độ KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT theo các bài đo nghiệm ở nhóm 1

MỨC 1 (0-6 điểm)		MỨC 2 (7-12 điểm)		MỨC 3 (13-18 điểm)		MỨC 4 (19-24 điểm)	
SL	%	SL	%	SL	%	SL	%
23	19,17	25	20,83	57	47,50	15	12,50

Biểu đồ 1. Mức độ KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT theo 3 bài đo nhóm 1

Bảng 1 và biểu đồ 1 cho thấy: Số lượng trẻ tập trung ở mức 3 nhiều hơn so với các mức còn lại; mức 4 có số lượng trẻ ít hơn so với các mức 1, mức 2 và mức 3; mức 1 và mức 2 có số lượng trẻ tương đương nhau. Mức 3 (mức khá) có 47,50% trẻ đã thực hiện hành động thực hành phân nhóm các sự vật theo dấu hiệu chung nào đó, biết giải thích hành động phân nhóm các sự vật của mình nhưng chưa biết sử dụng đúng từ khái quát để gọi tên chung cho nhóm. Mức 2 có 25 trẻ, chiếm 20,83%, ở mức này trẻ chỉ mới dừng ở mức độ biết phân nhóm sự vật theo dấu hiệu chung nào đó nhưng chưa biết giải thích hành động phân nhóm sự vật của mình, chưa biết dùng từ khái quát để gọi tên chung cho nhóm. Mức 1 là

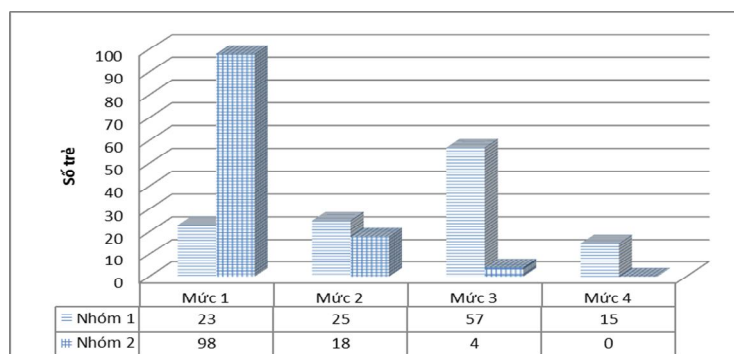
mức yếu nhất, vẫn còn 23 trẻ (19,17%) chưa thực hiện được hành động phân nhóm sự vật theo dấu hiệu chung nào đó, trẻ phân nhóm sự vật một cách ngẫu nhiên theo cảm tính của mình. Mức 4 (mức độ tốt), chỉ có 15 trẻ (12,5%) thực hiện được bài tập. Kết quả trên phản ánh đa số trẻ đã thực hiện được hành động phân nhóm, phân loại theo dấu hiệu chung ở bên ngoài nào đó và biết giải thích hành động phân nhóm, phân loại sự vật. Rất ít trẻ biết dùng từ mang tính khái quát để đặt tên chung cho nhóm đã khái quát.

2.2.2. *Thực trạng mức độ KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT theo các bài đo nghiệm ở nhóm 2 (bài 4, bài 5, bài 6) (xem bảng 2 và biểu đồ 2)*

Bảng 2. *Mức độ KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT theo các bài đo nghiệm ở nhóm 2*

MỨC 1 (0-12 điểm)		MỨC 2 (13-24 điểm)		MỨC 3 (25-36 điểm)		MỨC 4 (37-48 điểm)	
SL	%	SL	%	SL	%	SL	%
98	81,67	18	15	4	3,33	0	0

Biểu đồ 2. *So sánh mức độ KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT theo 2 nhóm bài đo*

Bảng 2 và biểu đồ 2 cho thấy kết quả mức độ KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT theo 3 bài đo ở nhóm 2 thấp hơn hẳn so với nhóm 1, cụ thể: không có trẻ nào đạt mức 4 (mức tốt); mức 3 (mức khá) chỉ có 3,33%; mức 2 (mức trung bình) cũng chỉ có 15% trẻ thực hiện được bài tập. Đa số trẻ đang ở mức 1 (chiếm 81,67%). Ở mức này, trẻ chưa biết thực hiện hành động phân nhóm các sự vật theo dấu hiệu chung nào đó, chưa biết giải thích hành động phân nhóm, phân loại, chưa biết cách dùng từ khái quát để gọi tên chung cho nhóm.

Dựa vào tổng số điểm của từng trẻ và tổng điểm của 120 trẻ, chúng tôi tính được giá trị trung bình là 8,69 và độ lệch chuẩn là 6,04 với điểm số của trẻ phân tán ở khoảng điểm từ 2,65 đến 14,73. Như vậy, số lượng trẻ phân tán từ mức 1 đến mức 2 nhưng tập trung ở mức 1 nhiều hơn. Kết quả này phản ánh hầu hết

trẻ chưa thực hiện được hành động KQH theo dấu hiệu chung bên trong (bản chất hơn). Có ít trẻ thực hiện được hành động phân nhóm, phân loại theo dấu hiệu chung (18 trẻ, 15%), rất ít trẻ biết giải thích hành động phân nhóm, phân loại của mình.

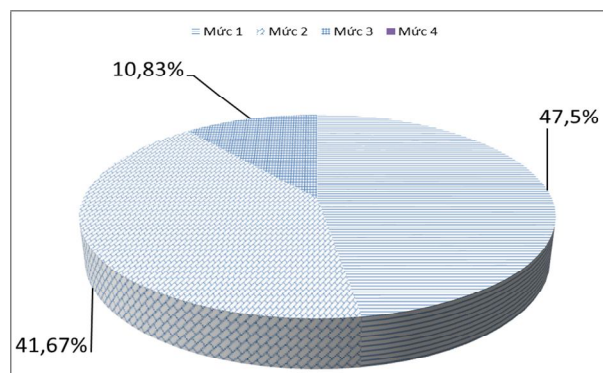
Nhóm 2 gồm những bài đo nghiệm yêu cầu trẻ KQH theo dấu hiệu bên trong (dấu hiệu bản chất hơn). Đây là bài tập khó hơn so với bài tập ở nhóm 1. Thực tế khi tiến hành cho trẻ làm các bài tập ở nhóm 2, chúng tôi thấy nhiều trẻ thực hiện hành động KQH theo cảm tính, KQH ngẫu nhiên (theo cách nói của các nhà tâm lí học). Ví dụ trẻ chọn bỏ đối tượng thừa ra nhưng đối tượng đó không phải là đối tượng có đặc điểm khác với 3 đối tượng còn lại.

2.2.3. *Thực trạng mức độ KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT theo số liệu của toàn thang đo (xem bảng 3 và biểu đồ 3)*

Bảng 3. *Mức độ KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT theo 6 bài đo*

MỨC 1 (0-18 điểm)		MỨC 2 (19-36 điểm)		MỨC 3 (37-54 điểm)		MỨC 4 (55-72 điểm)	
SL	%	SL	%	SL	%	SL	%
57	47,50	50	41,67	13	10,83	0	0

Biểu đồ 3. *Mức độ KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT theo 6 bài đo*

Thực trạng mức độ KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT dựa theo toàn bộ thang đo ở bảng 3 và biểu đồ 3 cho thấy:

- Trong tổng số 120 trẻ được khảo sát, không có một trẻ nào có khả năng KQH đạt điểm ở mức 4. Đây là mức độ KQH cao nhất, ở mức độ này đòi hỏi trẻ phải biết thực hiện hành động phân nhóm các sự vật theo dấu hiệu chung nào đó, biết giải thích hành động phân nhóm, phân loại của mình, biết sử dụng từ khái quát để đặt tên chung cho nhóm. Tỷ lệ trẻ đạt mức 3 cũng chỉ có 10,83% (13 trẻ). Trong khi đó có đến 41,67% số trẻ ở mức độ 2. Như vậy, có thể thấy rằng mức độ KQH của trẻ thấp (thể hiện ở mức 2), trẻ chỉ biết thực hiện hành động thực hành phân nhóm các sự vật theo dấu hiệu chung nào đó nhưng chưa biết giải thích hành động phân nhóm, phân loại các sự vật, chưa biết sử dụng đúng từ khái quát để gọi tên chung cho nhóm.

- Một tỉ lệ đáng quan tâm nữa là có đến 47,50% số trẻ đang ở mức độ 1, số trẻ này khả năng KQH còn ở trình độ yếu, trẻ chưa biết thực hiện hành động thực hành phân nhóm các sự vật theo dấu hiệu chung, chưa biết giải thích hành động phân nhóm của mình, chưa biết dùng từ khái quát để gọi tên chung cho nhóm.

Dựa vào kết quả thu được tính theo điểm của trẻ chúng tôi tính được giá trị trung bình là 20,66 và độ lệch chuẩn là 12,34. Với kết quả trên, điểm của trẻ được phân tán từ 8,32 đến 33 điểm. Kết quả này cho thấy số lượng trẻ tập trung

nhiều ở mức 1 và mức 2.

2.2.4. Nguyên nhân

Có nhiều nguyên nhân dẫn đến thực trạng nêu trên, cụ thể như sau:

- Nguyên nhân thứ nhất (từ phía giáo viên mầm non (GVMN)):

+ Khi dạy trẻ KQH, GVMN chủ yếu chỉ quan tâm đến việc dạy trẻ biết tìm ra dấu hiệu chung giống nhau ở bên ngoài để phân nhóm, phân loại các sự vật, hiện tượng, chưa quan tâm dạy trẻ KQH theo dấu hiệu chung giống nhau bên trong bản chất hơn. GVMN chưa chú trọng việc yêu cầu trẻ dùng ngôn ngữ để giải thích tại sao trẻ lại xếp những đối tượng đó vào một nhóm, dùng từ khái quát để đặt tên chung cho nhóm sau khi trẻ đã phân nhóm sự vật theo dấu hiệu chung nào đó.

+ GVMN chưa có hiểu biết sâu sắc về đặc điểm KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi), vì vậy, khi tổ chức các hoạt động cho trẻ KQH thường đưa ra yêu cầu KQH thấp hơn so với khả năng của trẻ.

- Nguyên nhân thứ hai: Trò chơi về KQH trong hoạt động LQVT còn chưa phong phú nên GVMN gặp khó khăn trong việc phát triển khả năng KQH của trẻ trong hoạt động LQVT. Những trò chơi học tập mà GVMN thường sử dụng để phát triển khả năng KQH cho trẻ MGL (5-6 tuổi) chủ yếu là những trò chơi lấy từ tuyển tập các trò chơi. Những trò chơi này có số lượng ít và nội dung đơn giản, không phù hợp với đặc điểm KQH của lứa tuổi MGL, chủ yếu luyện tập cho trẻ KQH theo dấu hiệu chung giống nhau ở bên ngoài, chưa chú ý dạy trẻ KQH theo dấu hiệu chung giống nhau bên trong bản

chất hơn. Các trò chơi trong tuyển tập các trò chơi dành cho trẻ MGL chỉ chú ý dạy trẻ KQH hành động mà chưa chú ý đến khả năng KQH bằng ngôn ngữ, nghĩa là trò chơi chưa yêu cầu trẻ giải thích hành động phân nhóm, phân loại và dùng từ khái quát để gọi tên chung cho nhóm.

- *Nguyên nhân thứ ba:* Trong chương trình giáo dục mầm non, nội dung cho trẻ LQVT cũng chưa quan tâm nhiều đến việc phát triển KQH cho trẻ MGL (5-6 tuổi), chưa đưa ra yêu cầu cụ thể về nội dung cần dạy KQH cho trẻ. Bộ chuẩn phát triển trẻ 5 tuổi có nội dung KQH còn chung chung và thấp hơn khả năng KQH của trẻ theo các nghiên cứu của các nhà tâm lý học.

Những nguyên nhân nêu trên đã làm hạn chế khả năng KQH ở trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT.

3. Kết luận và kiến nghị

3.1. Kết luận

Kết quả khảo sát thực trạng mức độ KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT qua 6 bài tập đo cho thấy khả năng KQH của trẻ còn ở mức thấp. Nhiều trẻ chỉ mới dùng ở khả năng biết tìm ra dấu hiệu chung nào đó và phân nhóm, phân loại sự vật theo dấu hiệu chung đó. Đa số trẻ chưa biết dùng ngôn ngữ để giải thích vì sao lại xếp những vật đó vào cùng nhóm và hầu hết các trẻ chưa biết dùng từ khái quát để gọi tên chung cho nhóm.

Khả năng KQH của trẻ ở các bài tập nhóm 1 (KQH theo dấu hiệu chung giống nhau bên ngoài) tốt hơn so với các bài tập ở nhóm 2 (KQH theo dấu hiệu

bên trong bản chất hơn) thể hiện ở việc trẻ thực hiện bài tập ở nhóm 1 đạt điểm mức 3 và mức 4 cao hơn hẳn so với nhóm bài tập 2. Kết quả này phản ánh khi thực hiện những bài tập đòi hỏi KQH dựa vào dấu hiệu chung giống nhau ở bên ngoài thì đa số trẻ đã biết dựa vào dấu hiệu chung giống nhau để phân nhóm, phân loại sự vật và biết giải thích hành động phân nhóm, phân loại của mình. Khi thực hiện bài tập đòi hỏi phải KQH theo dấu hiệu chung giống nhau bản chất hơn thì đa số trẻ MGL (5-6 tuổi) gặp khó khăn trong việc tìm ra dấu hiệu chung giống nhau để phân nhóm, phân loại sự vật, hiện tượng; trẻ gặp khó khăn trong việc dùng ngôn ngữ để giải thích hành động phân nhóm, phân loại của mình.

3.2. Một số kiến nghị

- *Đối với Vụ Mầm non, Bộ Giáo dục và Đào tạo:*

+ Cần kết hợp với các trường sư phạm có khoa giáo dục mầm non để bồi dưỡng chuyên môn về lý luận KQH và đặc biệt là đặc điểm KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi).

+ Cần bổ sung, chỉnh sửa và cụ thể hóa chỉ số đánh giá khả năng KQH của trẻ MGL (5-6 tuổi) trong Bộ chuẩn phát triển trẻ em 5 tuổi cho phù hợp.

- *Đối với các trường sư phạm:* Nên biên tập các trò chơi học tập nhằm phát triển khả năng KQH cho trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT, đặc biệt là những trò chơi học tập đòi hỏi phải giải quyết nhiệm vụ chơi KQH dựa vào dấu hiệu chung giống nhau bên trong bản chất hơn và KQH bằng ngôn ngữ, nhằm

giúp giáo viên có nguồn trò chơi phong phú để tổ chức các hoạt động giáo dục phát triển trí tuệ cho trẻ.

- *Đối với các trường mầm non*: Ban giám hiệu cần thường xuyên kiểm tra kế hoạch giáo dục của GVMN về việc sử

dụng trò chơi học tập nhằm phát triển khả năng KQH cho trẻ MGL (5-6 tuổi). Trên cơ sở đó điều chỉnh nội dung kế hoạch giáo dục nhằm tăng cường trò chơi học tập phát triển khả năng KQH cho trẻ MGL (5-6 tuổi) trong hoạt động LQVT.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2010), *Bộ chuẩn phát triển trẻ em 5 tuổi* (ban hành kèm theo Thông tư số 23/2012/TT-BGDĐT ngày 23-10-2010 của Bộ trưởng Bộ GD&ĐT).
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2010), *Chương trình giáo dục mầm non*, Nxb Giáo dục Việt Nam.
3. Lê Thu Hương, Lê Thị Ánh Tuyết (đồng chủ biên) (2010), *Hướng dẫn thực hiện chương trình giáo dục mầm non mẫu giáo lớn (5-6 tuổi)*, Nxb Giáo dục Việt Nam.
4. Trần Thị Ngọc Trâm (2003), *Thiết kế và sử dụng trò chơi học tập nhằm phát triển khả năng khái quát hóa của trẻ mẫu giáo lớn (5-6 tuổi)*, Luận án Tiến sĩ Giáo dục học, Viện Khoa học Giáo dục.
5. Vugotxki L. X. (1997), *Tuyển tập tâm lý học*, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội.
6. Nguyễn Quang Uẩn (chủ biên), Nguyễn Văn Lũy, Đinh Văn Vang (2010), *Giáo trình Tâm lý học đại cương*, Nxb Đại học Sư phạm.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 21-10-2013; ngày phản biện đánh giá: 23-10-2013;
ngày chấp nhận đăng: 16-9-2014)